

rinde çok duruyor. Fakat müellif eserini baş tarafta vadettiği sen-
tetik veya şahsî görüşle tamamlamıyor. Eser girişte göze çarpan müf-
rit kararsızlık ve şüphecilikten ayrılmamış olarak bitmektedir.

E. DURKHEİM: AHLÂK VE HUKUK KAİDELERİ HAKKINDA DERSLER

(Çeviren: Prof. Dr. Hüseyin Nail Kubalı, İsmail
Akgün Matbaası, İstanbul, 1947. Shf. 57)

Durkheim'in Sorbonne'da verdiği ve şimdiye kadar Fransızca olarak neşredilememiş olan derslerinden bir kısmını ihtiva eden bu kitap, şimdi Hukuk Fakültesi Dekanı olan Profesör Hüseyin Nailî Kubalı Paris'te doktora tezini hazırlarken Marcel Mauss tarafından verilmiş ve Fransızca sından önce büyük Fransız sosyoloğunun kı-
zının müsaadesiyle tercüme ve neşredilmiştir. Bu suretle neşredi-
len kitap Durkheim'in Fransızcası bulunmayan biricik Türkçe ese-
ridir.

Sosyolog burada önce kendine mahsus olan elimination usu-
lüyle devlet hakkındaki birçok tariflerin kifâyetsizliğini gösterdik-
ten sonra nihayet şu tarife ulaşıyor: Siyasî cemiyet, aynı otoriteye
bağlı az veya çok miktarda talî içtimaî grupların bir araya gelme-
sinden teşekkül eden, kaide ve usulüne göre kurulmuş daha üs-
tün hiçbir otoriteye tâbi bulunmayan bir cemiyettir. Aynı cemiyet
bazı bakımlardan siyasî bir cemiyet olduğu halde, diğer bazı bakım-
lardan ancak kısmî ve talî bir grup olabilir.

Şimdi siyasî bir cemiyete bağlı olan ahlâkın ne olduğunu dü-
şünebiliriz. Burada Durkheim ferdlerin içtimaî tekâmüle bağlı ola-
rak tedrici meydana çıkışı esasından hareketle ferdçi teoriyi peşin-
den reddediyor. Sosyologun bu sahadaki bütün muhakemesi cemi-
yetin zaman içinde tedricî inkişafı, ferdlerin içtimaî bir mahsul ola-
rak meydana çıkışı tezine dayanıyor: "Bidayette içtimaî kütle için-
de kaybolmuş bulunan ferd şahsiyeti *yavaş yavaş* meydana çıkmış,
bidayette mahdut ve pek az hürmete mazhar olan ferdî hayat çev-
resi genişlemiş, ahlâkî saygının yüksek mevzuu olmuştur." — Bu-
radan Durkheim hak fikrinin inkişafına geçiyor. Onca ferdî inkişa-
fın zarurî neticesi olarak ferdî haklar da içtimaî tekâmülün ese-
ridir ve gittikçe artmaktadır. Bundan dolayı fertçilik ahlâk ve hu-
kukta sebep değil neticedir. Buradan ahlâkî fikirlerin birbirinden

farklılığı neticesini de kabul etmelidir. Yurdseverlikle kozmopolitlik bu yüzden çatışma halinde değildir, birbirini tamamlar.

Devletle vatandaşların karşılıklı vazifeleri devletlerin şekillerine göre değişir. Bu vazifeler aristokrasi, demokrasi ve monarşi denen devlet şekillerinde aynı değildir. Bugünkü yurddaşlık vazifelerimizin hikmet-i vücudünü ancak bu şartla anlayabiliriz. Burada Durkheim sosyolojik görüşle demokrasi ahlâkını izah ediyor. Muhtelif hükûmet şekilleri arasında hakikatte fark yoktur. Bir kupta hükûmet şuru cemiyetin geri kalan kısımlarından mümkün olduğu kadar ayrılmıştır ve asgarî bir sahaya maliktir. Tam zıddı olan kupta hükûmet şuru ile cemiyetin geri kalan kısımları arasında temas ve irtibat sıkıdır ve hükûmet şuru o nisbette genişleyen bir sahaya maliktir: Bu da demokrat cemiyettir. Demek ki demokrasi mefhumu hükûmet şurunun ve buna bağlı olarak hükûmetle cemiyetin diğer kısımları arasındaki temas ve irtibatın azamî artışına göre taayyün eden bir mefhumdur.

Durkheim'in sosyolojik sistemi bilindiğine göre onun vatandaş ahlâkı ve demokrasi hakkındaki düşüncelerinin ne olabileceği tahmin edilebilirdi. Fakat bu dersler bu fikirleri bize daha sarîh olarak göstermektedir.

SOSYAL HUKUK VE İKTİSAT MECMUASI

(Sene I. Sayı 5. 1949)

İstanbul'da ayda bir neşredilmek üzere İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi asistanlarından Halid Kemal Elbir, Sahir Erman, Zahit İmre taraflarından kurulmuş olan bu mecmua beşinci sayısında Ahmet Emin Yalman'ın bir yazısına cevap verirken maksadını da ifade etmektedir. Mecmua sahipleri makalede şöyle diyorlar: "Sayın muharririn (liberallik hakkındaki) bu gayreti zamanımızın telâkki ve temâyüllerine aykırı olduğu gibi, memleket ve milletimizin de menfaatlerine uygun değildir. Zamanımızda hâkim temâyül sosyaldır. Bunun için İkinci Cihan Harbinden sonraki dünya haritasına bir nazar atfetmek kâfidir." Bu satırlarla onu takip eden mutalâalar mecmuanın hukuk ve iktisat meselelerini sosyolojik zaviyeden tetkik etmek istediğini, ve prensiplerinin devletçilik olduğunu gösteriyor.

Bu nüshada Sulhi Alson'un "Devletçiliğin mâna ve mahiyeti",